Exposició "Infermeres"

Unitat didàctica per a secundària

Cuidar: una història invisible que sosté la vida

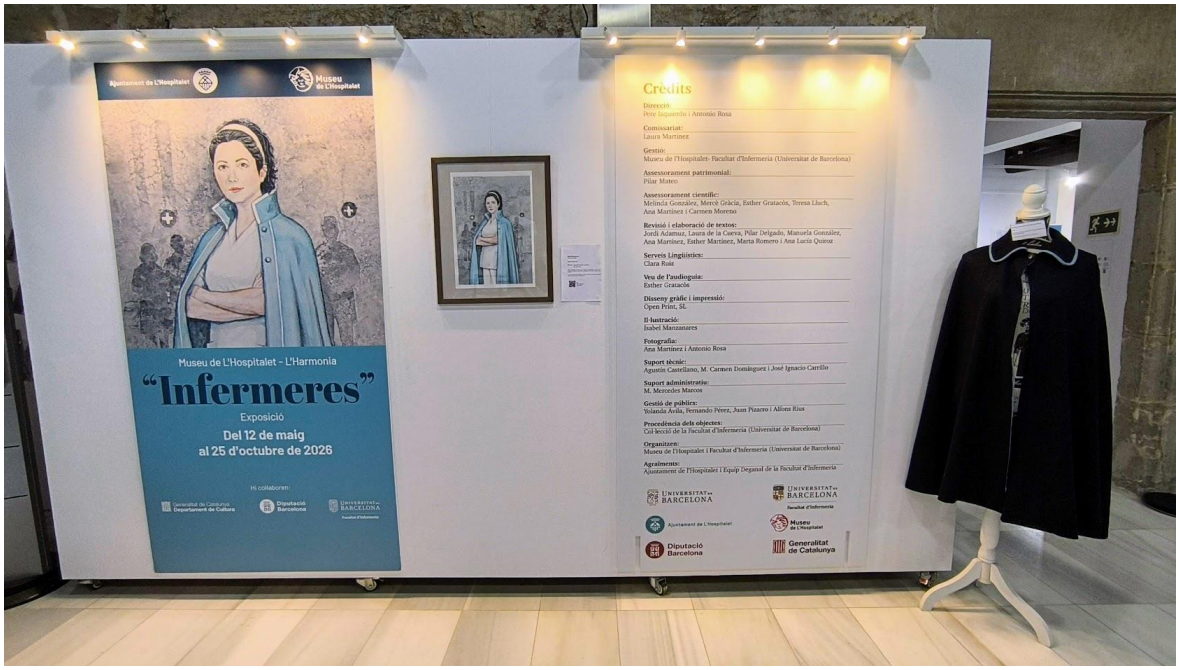

Destinataris	Alumnat d'ESO, especialment 3r i 4t; adaptable a batxillerat
Finalitat	Reflexionar sobre el valor social, històric, professional i humà de les cures a partir dels objectes i discursos de l'exposició.

Document didàctic definitiu per al treball amb alumnat abans, durant i després de la visita.

Museu de L'Hospitalet

Universitat de Barcelona
Facultat d'Infermeria

https://healthtechnursing.wixsite.com/infermeres

1. Presentació

Aquesta unitat didàctica proposa treballar l'exposició "Infermeres" com un espai de reflexió sobre les cures, la seva història i el seu valor social. La visita no es planteja només com una observació d'objectes antics, sinó com una oportunitat per preguntar-nos qui cuida, com es cuida, per què les cures han estat sovint invisibilitzades i què implica reconèixer-les com a base de la vida col·lectiva.

La proposta està pensada perquè l'alumnat connecti els objectes de l'exposició amb preguntes actuals: la interdependència, el gènere, els estereotips, la salut, el treball, el reconeixement professional i la responsabilitat compartida de cuidar.

2. Dades generals

Títol	Cuidar: una història invisible que sosté la vida
Destinataris	Alumnat d'ESO, especialment 3r i 4t; adaptable a batxillerat
Durada orientativa	Tres activitats didàctiques més la visita a l'exposició
Àmbits relacionats	Educació en valors cívics i ètics, Ciències Socials, Biologia, Tutoria, Igualtat de gènere, Salut i Comunitat
Format	Treball abans de la visita, observació activa durant la visita i producció reflexiva posterior

3. Objectius d'aprenentatge

1. Reconèixer les cures com una activitat essencial per a la vida individual i col·lectiva.
2. Identificar objectes de l'exposició com a testimonis d'una història social de les cures.
3. Reflexionar sobre la relació entre gènere, invisibilització i reconeixement professional.
4. Distingir entre estereotips sobre les infermeres i la realitat d'una professió científica, social i humana.
5. Expressar una opinió pròpia sobre el valor de cuidar en la societat actual.

4. Continguts clau

Idees que travessen tota la unitat

- Les cures no són un gest menor: sostenen la vida i fan possible la convivència.
- Cuidar és una pràctica antiga, però també un coneixement que s'aprèn, s'organitza i es professionalitza.
- La infermeria ha estat majoritàriament feminitzada i això ha condicionat el seu reconeixement social.
- Els objectes de l'exposició són rastres materials d'un patrimoni professional i humà.
- Cuidar també pot ser una responsabilitat social i política.

5. Metodologia

La unitat combina conversa guiada, observació d'objectes, treball cooperatiu, debat i producció creativa. Es recomana afavorir un clima de respecte, ja que la reflexió sobre les cures pot connectar amb experiències personals de malaltia, dependència, família o vulnerabilitat.

El paper del professorat és acompanyar la formulació de preguntes més que oferir respostes tancades. L'exposició pot ser llegida com una història de la professió infermera, però també com una història de la societat i de la manera com valorem allò que ens sosté.

Activitat 1. Què vol dir cuidar?

Durada orientativa	55 minuts
Objectiu	Activar idees prèvies i connectar la visita amb l'experiència personal i social de l'alumnat.
Materials	Pissarra o paperògraf, post-its, full individual de reflexió.

Desenvolupament

Es comença amb una pregunta oberta a la pissarra: "Què vol dir cuidar?". L'alumnat respon amb paraules, exemples o situacions. El professorat agrupa les aportacions en categories: família, amistats, salut, escola, comunitat, hospitals, dependència, emocions, treball i responsabilitat.

- Qui cuida habitualment?
- On es cuida?
- Cuidar és una feina?
- Cuidar és una responsabilitat de tothom?
- Per què algunes cures es paguen i altres no?
- Què passaria si ningú cuidés?

Després, cada alumne escriu durant cinc minuts una breu experiència personal: una situació en què algú l'hagi cuidat o en què ell o ella hagi cuidat algú. No és obligatori compartir-la. L'objectiu és entendre que la cura no és una idea abstracta, sinó una experiència present en totes les vides.

> *Idea de tancament: les cures formen part de la vida quotidiana, però sovint només les veiem quan falten.*

Producte de l'activitat

- Mapa col·lectiu de paraules i preguntes sobre les cures, que es recuperarà després de la visita.

Activitat 2. Objectes que parlen

Durada orientativa	Visita a l'exposició
Objectiu	Observar els objectes de l'exposició com a testimonis d'una història social, professional i humana de les cures.
Materials	Fitxa d'observació, llapis o tauleta, espai per fer anotacions.

Desenvolupament

Durant la visita, l'alumnat ha de triar tres objectes o espais de l'exposició: un que parli del passat, un que mostri coneixement o tècnica, i un que faci pensar sobre el paper de les dones o sobre els estereotips socials.

Objecte o espai	Què observo?	Quina idea de cura transmet?	Quina pregunta em provoca?
Objecte 1: passat			
Objecte 2: coneixement o tècnica			
Objecte 3: gènere o imatge social			

Parades especialment recomanades:

- Els uniformes: permeten veure el pas de la vocació i la formació inicial a la professió universitària i científica.
- El biberó neolític i la tassa de broc: mostren que alimentar i sostenir la vida són gestos molt antics.
- Els maletins i instruments: fan visible l'evolució de les eines, de la tècnica i del reconeixement professional.
- Els manuals i models anatòmics: mostren que cuidar també s'aprèn, s'ensenya i es transmet.
- La percepció social de la infermera: permet qüestionar els estereotips de gènere.
- La relectura de Ciència i caritat: convida a pensar la relació entre ciència, cura, cos vulnerable i acompanyament.

Producte de l'activitat

- Fitxa individual o per parelles amb tres objectes analitzats i tres preguntes per al debat posterior.

Imatge de suport per a l'observació d'objectes de cura i instruments històrics.

Activitat 3. Cuidar és cosa de tothom?

Durada orientativa	55-70 minuts
Objectiu	Elaborar una reflexió crítica sobre el valor social de les cures i el reconeixement de la infermeria.
Materials	Fitxes de la visita, pissarra, cartolines o ordinadors segons el producte final.

Desenvolupament

Es formen petits grups. Cada grup rep una pregunta de debat i prepara una resposta argumentada amb exemples de l'exposició.

- Per què les cures han estat menys valorades que altres feines?
- Cuidar és una capacitat natural de les dones o una responsabilitat social que s'aprèn i es comparteix?
- Quins estereotips sobre les infermeres continuen existint avui?
- Què ens diuen els objectes antics sobre les necessitats humanes actuals?
- Per què podem dir que cuidar també és una qüestió de justícia?

Després del debat, l'alumnat elabora un producte final. Es pot triar una de les tres opcions següents:

Opció	Descripció	Criteris bàsics
A. Cartell de campanya	Crear un cartell amb el lema "Cuidar sosté la vida".	Ha d'incloure una imatge, un eslògan i tres idees apreses.
B. Carta a un objecte	Escriure una carta a un objecte de l'exposició.	Ha d'explicar què representa l'objecte i quina pregunta planteja.
C. Manifest breu	Redactar un text titulat "Les cures que volem".	Ha d'incloure una proposta per reconèixer millor les cures avui.

Producte de l'activitat

- Cartell, carta o manifest breu per compartir a l'aula o en una mostra escolar vinculada a la visita.

4. Fitxa per a l'alumnat

Nom: _____ Grup: _____ Data: _____

Abans de la visita

Escriu tres paraules que relacionis amb cuidar:

1. _____ 2. _____ 3. _____

Explica breument una situació en què hagis cuidat algú o t'hagin cuidat:

_____

_____

_____

_____

Durant la visita

Objecte triat	Per a què servia?	Qui podia utilitzar-lo?	Quina idea de cura transmet?	Pregunta que em provoca

Després de la visita

Completa la frase: Després de visitar l'exposició, penso que cuidar és...

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

_____

5. Avaluació

La rúbrica següent permet avaluar la participació, la comprensió i la capacitat de reflexió de l'alumnat.

Criteri	Assolit	En procés	Cal millorar
Comprèn el valor social de les cures	Explica per què les cures sostenen la vida col·lectiva.	Reconeix la importància de cuidar, però amb arguments generals.	Redueix la cura a una acció puntual o domèstica.
Relaciona objectes amb idees de l'exposició	Interpreta els objectes com a testimonis històrics i socials.	Descriu els objectes i en fa alguna connexió.	Es limita a descriure sense interpretar.
Identifica estereotips de gènere	Detecta estereotips i els relaciona amb el reconeixement professional.	Identifica alguns estereotips, però els analitza poc.	No reconeix el paper dels estereotips.
Formula una reflexió pròpia	Argumenta una opinió personal amb exemples.	Expressa una opinió clara però poc desenvolupada.	La reflexió és molt breu o poc connectada amb la visita.
Participa amb respecte	Escolta, aporta i respecta les opinions del grup.	Participa de manera irregular.	Té dificultats per participar o escoltar.

6. Tancament de la unitat

La unitat pot acabar recuperant el mapa inicial de paraules sobre "cuidar". L'alumnat pot afegir-hi paraules noves després de la visita: coneixement, professió, gènere, història, vulnerabilitat, responsabilitat, justícia, veu, ciència, comunitat. Així es fa visible el canvi de mirada que l'exposició vol provocar.

Unitat didàctica:

Laura Martinez Rodriguez

Ana Martinez Rodriguez

Antonio Rosa Castillo

Reconeixement-NoComercial
SenseObraDerivada 4.0 Internacional

CC BY-NC-ND 4.0